

Asia: VN/7447/2025

Luonnos ympäristöministeriön asetukseksi maakunta-, yleis- ja asemakaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta annetun ympäristöministeriön asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Uudenmaan liitto pitää esitettyjä muutoksia maakunta-, yleis- ja asemakaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta annetun ympäristöministeriön asetukseen (311/2024) ja sen liitteisiin pääosin hyvinä ja asiaa selkeyttävinä. Uudenmaan liitto haluaa kuitenkin huomauttaa muutamista liitteessä 4 esiintyvistä virheistä sekä epäjohtamukaisuuksista.

Lausuntopyynnön luonnoksessa asetuksen liitteeksi 4 kappaleessa/osassa ”Maakuntakaavassa osoitettavien alueiden erityisominaisuuksien ja muiden osa-alueiden esitystapa” kaavamääräyslajikoodien käytössä maisemallisesti arvokkaille alueille sekä merkittävälle rakennetuille kulttuuriympäristöille on epäselvää, miksi valtakunnallisesti arvokkaille maisema ja rakennetun kulttuuriympäristön arvoille on omat kaavamääräyslajikoodit, kun taas esim. maakunnallinen tai kansainvälinen maisemallisesti arvokas alue muodostetaan kaavamääräyslajikoodista ”maisemallisesti arvokas” ja kaavamääräyksen lisätiedon laji -koodista ”maakunnallinen” tai ”kansainvälinen”.

Lausuntopyynnön luonnoksessa asetuksen liitteeksi 4 kappaleessa/osassa ”Maakuntakaavoissa osoitettavia kehittämisperiaatteita koskevien määräysten esitystapa” esitystavan muodostuminen on epäselvää siltä osin, kun kaavamääräyksen lajille ”kehittämisvyöhyke” ei anneta lisätiedon lajia ”käyttötarkoituskohdistus”. Kappaleessa todetaan, että ”Esitystavan väri määrittyy pääasiallisen tavoitteellisen alueidenkäyttömuodon perusteella”. Miten pääasiallinen tavoitteellinen alueidenkäyttömuoto tiedetään, ellei lisätiedon lajia ”käyttötarkoituskohdistus” ole käytetty?

Lausuntopyynnön luonnoksessa asetuksen liitteeksi 4 kappaleessa/osassa ”Muita maakuntakaavassa osoitettavia viivamaisia kohteita koskevat kaavamääräykset” on viitattu tieliikenteen tai muu liikennemuodon linjausta ilmaiseviin kaavamääräyksiin, mutta sitä seuraavassa taulukossa on esitetty muita kuin tieliikenteen tai muiden liikennemuotojen viivamaisia esitystapoja. Teksti tulee korjata otsikkoa ja taulukkoa vastaavaksi.

Lisäksi Uudenmaan liitto esittää muutosehdotuksia kaavamääräyslaji- sekä kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodistoihin ja vakiomuotoisiin esitystapoihin.

Muutosehdotukset kaavamääräyslaji-koodistoon

Kaavamääräyslaji-koodistoon tulisi lisätä seuraavat maakuntakaavoissa laajasti käytössä olevat kaavamääräyslajit:

- Valtakunnan raja tai rajavyöhyke
- Vesiliikenne
- Vesiviljely
- Kalastus

Valtakunnan rajaan tai rajatoimintoihin liittyviä koodeja ei ole käytettävissä voimassa olevan tai lausunnoilla olevan asetuksen liitteessä 1. Rajamaakuntien liitot ovat kuitenkin laajasti käyttäneet rajaan liittyviä merkintöjä maakuntakaavoissa, joten koodi olisi tarpeen lisätä kaavamääräyslaji-koodistoon.

Asetuksen liitteestä 1 löytyy koodit laiva- ja veneväylille sekä lautta- tai lossiyhteyksille, mutta maakuntakaavoituksessa voi olla tarve osoittaa esim. vesiliikenteen yhteystarpeita tai vesiliikenteen alueita, joissa ei haluta eritellä vesiliikenteen tyyppiä. Vesiliikenne koodi olisi tarpeen lisätä kaavamääräyslaji-koodistoon.

Erityisesti rannikon maakunnan liitoissa on voimassa olevissa maakuntakaavoissa käytössä vesiviljelyyn ja kalastukseen liittyviä merkintöjä, joita ei ole mahdollista toteuttaa käytössä olevilla asetuksen liitteen 1 kaavamääräyslaji-koodeilla. Vesistöissä tapahtuvaan ruoan- ja muiden biotaloustuotteiden alkutuotantoon liittyvälle kaavamääräyslaji-koodistolle olisi tarvetta, koska nyt lähimmät tarjolla olevat maa- ja metsätalous -koodit eivät sovellu tähän tarkoitukseen.

Muutosehdotukset kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodistoon

Asetuksen liitteessä 2 on määritelty kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodisto. Liitteeseen 2 ei lausuntopyynnön kohteena olleessa materiaalissa ole osoitettu muutoksia. Uudenmaan liiton näkemyksen mukaan kaavamääräyksen lisätiedonlaji -koodistoon tulisi lisätä seuraava maakuntakaavoissa tarvittava koodi:

- Toissijainen käyttötarkoitus

Voimassa olevissa maakuntakaavoissa on laajasti käytetty erilaisia merkintöjä, joissa on osoitettu alueen pääkäyttötarkoituksen lisäksi alueen toissijainen käyttötarkoitus, mikäli alueen pääkäyttötarkoitus syystä tai toisesta lakkaa. Uudenmaan liitto esittää, että kaavamääräyksen lisätiedon laji -koodistoon Tyyppi-koodien alle lisätään koodi toissijainen käyttötarkoitus, jota voidaan käyttää esimerkiksi antamalla kaavamääräysryhmälle kaavamääräyslajit puolustusvoimien alue ja luonnonsuojelualue sekä kaavamääräyksen lisätiedon lajit pääkäyttötarkoitus (puolustusvoimien alue) ja toissijainen käyttötarkoitus (luonnonsuojelualue), jolloin saadaan kaavamääräys osoittamaan puolustusvoimien aluetta, jonka toissijainen käyttötarkoitus on luonnonsuojelu. Esitystapa tällaisille kaavamääräyksille voisi määräytyä pääkäyttötarkoituksen mukaan, jolloin muutoksia asetuksen liitteen 4 esitystapoihin ei tarvittaisi, mutta toissijainen käyttötarkoitus ilmenisi selkeämmin ja koneluettavammin pelkän sanallisen määräyksen sijaan.

Muutosehdotukset vakiomuotoisiin esitystapoihin

Vakiomuotoinen esitystapa tulisi määritellä seuraaville maakuntakaavoissa laajasti käytössä oleville kaavamääräyksille:

Ehdotettuihin uusiin kaavamääräyslaji-koodeihin liittyvät kaavamääräykset

- Rajavyöhyke (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Rajanylityspaikka tai rajatoimintojen alue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Vesiliikenteen alue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Vesiliikenteen yhteystarve
- Kalastusalue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Kalastuksen kehittämisvyöhyke
- Vesiviljelyalue (pääkäyttötarkoituksena ja osa-alueena)
- Vesiviljelyn kehittämisvyöhyke

Muihin kaavamääräyslaji-koodeihin liittyvät kaavamääräykset

- Vesialue (osa-alueena)
- Maa-ainestenottoalue (osa-alueena)
- Suojelualue (osa-alueena)

Maakuntien liitot käyttävät laajasti osa-alue merkintöjä liittyen mm. vedenhankinnan kannalta tärkeisiin pintavesialueisiin tai luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaisiin vesialueisiin, joten vakiomuotoinen esitystapa osa-alueena kaavamääräykselle vesialue olisi tarpeen.

Turvetuotannon osa-alueen ohella myös maa-ainestenottoalue tulisi olla vakiomuotoisena esitystapana myös osa-alueena.

Useat maakuntien liitot ovat käyttäneet suojelualueisiin liittyneitä merkintöjä osa-alueena osoittamaan mm. Kansallispuistoja tai luonnonpuistoja. Vakiomuotoinen esitystapa olisi tarpeen lisätä liitteeseen 4 suojelualueelle osa-alueena.

Lisäksi asetuksen liitteen 4 yleiskaavan kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavassa mukana olevat ”Ympäristön muutosta koskevien määräysten vaikutus yleiskaavan aluevarausten esitystapaan” tulisi lisätä myös maakuntakaavan kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystapaan.

Muita huomioita

Yleisesti maakuntakaavoituksesta voidaan todeta, että maakuntakaava on yleispiirteinen maankäytön suunnitelma. Maakuntakaavaa laaditaan usein vaihekaavoina ja eri vaiheissa nousee erilaisia tarpeita muodostaa kaavamääräyksiä ohjaamaan maankäyttöä halutulla tavalla. Maakunnat ovat myös lähtökohdiltaan erilaisia ja maankäytön tarpeet ja tavoitteet vaihtelevat eri puolilla Suomea. Tämä on tuotu esiin myös alueidenkäyttölain 25 §:ssä, jossa todetaan, että ”Maakunnan suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnalliset tavoitteet sovittaen ne yhteen alueiden käyttöön

liittyvien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa”. Tätä taustaa vasten ennalta määrätyt koodistot ja luokittelut voivat muodostua, ja ovat jo selvästi muodostuneet haasteeksi, koska kaikkia nykyisinkään käytössä olevia merkintöjä on mahdoton niputtaa voimassa olevan tai nyt lausunnoilla olevan asetuksen mukaisiin esitystapoihin.

Tässä lausunnossa on nostettu esiin nykyisin käytössä olevia maakuntakaavamerkintöjä, joita ei ole nähty mahdolliseksi muodostaa voimassa olevan tai nyt lausunnoilla olevan asetuksen mukaan siten, että niiden merkitys ja ohjausvaikutus muuhun suunnitteluun määräytyisi maakuntaliiton haluamalla tavalla.

Uudenmaan liitto haluaa myös tuoda esiin, että voimassa oleva ja nyt lausunnoilla oleva asetus ohjaa yhä käyttämään aluevaraustyyppisiä ja melko yksityiskohtaisiakin kaavamääräyksiä, mikä ei välttämättä ole enää tulevaisuudessa oleellista, tarpeellista tai toivottua.

Salmi Petra

Uudenmaan liitto - aluesuunnittelun vastuualueen johtaja Siivola Mari